

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**Civil szervezetek ellen indított perek
tapasztalatai és hatása a civil szervezetek nyilvántartási ügyeire**

Szerző:

Sztupáné dr. Ignéczi Mónika

bírósági titkár

Nyíregyháza, 2022. március 02.

I. Bevezetés

Bírósági titkárként 2014 óta foglalkozom a civil szervezetek nyilvántartási ügyeinek intézésével a Nyíregyházi Törvényszéken. 2017 óta magam is alapító tagja lettem egy civil szervezetnek, melynek mai napig aktív önkéntese vagyok. Ettől az időponttól kezdve más szemmel tekintek a civil szervezetekre, látom azt, hogy milyen fontos munkát végeznek, ezzel egyidejűleg megismertem azokat a nehézségeket is, melyekkel a működésük során szembe kell nézni, és ha nem sikerül megoldani, az akár a megszűnésükhöz is vezethet, vagy a törvényes működés szabályainak megszegéséhez.

Mivel a civil szervezetek nyilvántartási ügyeinek intézése, és a civil szervezetek ellen lefolytatott perek kölcsönösen kihatással vannak egymásra, ezért fogalmazódott meg bennem, hogy a nyilvántartási ügyek intézése mellett több időt kell szentelni a perek tanulmányozására.

A Nyíregyházi Törvényszéken 2015. január 1-jétől 2020. december 31-ig a civil szervezetek ellen indult és jogerősen lezárult perek közül összesen 370 eljárást vizsgáltam meg különféle szempontok alapján, és jelen tanulmányban igyekeztem összegyűjteni a megszerzett tapasztalatokat.

Foglalkozom a civil szervezetek elleni pereket szabályozó jogszabályi háttér bemutatásával, azzal, hogy a vizsgált időszakban a civil szervezetekkel szemben milyen típusú perek indultak, kik indítottak ellenük pereket, milyen ténybeli körülményekre, és jogszabályi rendelkezésekre alapozták kereseti kérelmüket. A bíróság milyen döntéseket hozott, és a jogerős döntést követően szükség volt-e további peren kívüli eljárás lefolytatására. Kitérek arra, hogy a jogszabályi háttér alakulása milyen hatással volt a civil szervezetek elleni perekre, a perindítási okok megváltozására, a nemperes eljárások számának növekedésére.

Céлом egyrészt az, hogy a tanulmány rávilágítsa a civil szervezeteket, a velük kapcsolatban álló jogi szakembereket a törvényes működés fontosságára, arra, hogy alaposan ismerniük kell a saját létesítő okiratuk rendelkezéseit, törekedniük kell a maguk által alkotott szabályok helyes alkalmazására.

Másrészt szeretnék rávilágítani a civil szervezetek nyilvántartási ügyeit intéző bíróságok munkájának felelősségére, a beadványok elbírálása során az alapos és mindenre kiterjedő módszeres ügyintézés fontosságára. Sok esetben a nyilvántartásba vételi vagy változásbejegyzési eljárás során nem kerül sor teljeskörűen a beadványok hiányosságainak feltárására, melyek elmaradása a későbbiekben a bírósági végzés hatályon kívül helyezése iránti per megindítására adhat okot.

II. A társadalom számára nélkülözhetetlen civil szervezetek

A civil szervezetek a társadalom alapvető egységei, a közösségi élet meghatározó szereplői. Különböző céllal létrejött közösségek, ahová a magán- és jogi személyek önkéntes alapon csatlakozhatnak. Jelentős szerepet vállalnak a társadalmi élet szinte minden területén, a legkülönbözőbb feladatok ellátására hozzák létre őket. Tagjaik nem osztják fel egymás között a nyereséget, hanem céljaik megvalósítására fordítják. Többségük nemcsak a saját tagjai számára tevékenykedik, hanem közösségi cél megvalósítása érdekében látnak el feladatokat.

A társadalom szinte valamennyi tagja érintett valamely civil csoportosulás működésében, mindenki talál az érdeklődési körének megfelelő civil szervezetet. Az alapítványok, egyesületek munkájával mindenki találkozhat, az általuk végzett szolgálat haszna naponta érzékelhető, ezért munkájukra egyre nagyobb figyelem hárul. Sok esetben ők állnak jótékonyági kezdeményezések, sportolási, kulturális, szabadidős lehetőségek mögött. Gyakran a civilek munkája által fordulnak jobbra az emberi sorsok és válik élhetőbbé a világunk.

1. A kezdeti lelkesedés

A civil szervezetek létrejötte a tagok, illetve az alapítók saját elhatározásán alapszik. Alapító tagjaik lelkes együttműködésével, egyetértésével jönnek létre: a személyegyesítő egyesületek létrejöttéhez legalább 10 tag egybehangzó akaratnyilatkozatára van szükség, akik elfogadják az egyesület alapszabályát, közösen döntenek az egyesület nevééről, székhelyéről, első tisztségviselőiről. Meghatározzák az egyesületi célokat, a célok eléréséhez vezető tevékenységeket.

Az alapítói vagyont jogi személyiséggel felruházó alapítványok létesítésekor az alapító a legnagyobb bizalommal van a kuratóriumi tagok iránt, akikre rábízta az általa rendelkezésre bocsátott vagyon gyarapítását, kezelését, szétosztását.

Tapasztalatból tudom, hogy bármelyik szervezeti formáról legyen szó, a megalakulásukkor még aktívan, egyetértésben kívánnak tevékenykedni céljaik elérése érdekében. Bejegyzésüket számos esetben türelmetlenül sürgetik, mert működésüket minél hamarabb el akarják kezdeni.

2. A későbbi problémák

Ugyancsak tapasztalom, hogy a kezdeti lelkes hozzáállás egyeseknél alábbhagy, az egyetértés megbomlik és a széthúzás lesz a jellemző.

Számos olyan esettel találkoztam, amikor a civil szervezetek évről évre kevesebbet tevékenykednek. Tagjaik kilépnek, szétszélednek, a kezdeti elképzelések már nem lesznek mindenki számára egyaránt fontosak. A tagok élethelyzete megváltozik, nem mindenki tud önkéntes munkát végezni, megöregednek, elhaláloznak, újabb tagfelvétel nem történik. Tisztújítást, közgyűlést nem tartanak; senki sem vállalja az elnöki feladatok ellátását. Anyagi támogatást nem kapnak, ezért céljaik ellehetetlenülnek. Törvényi kötelezettségeiket elmulasztják, a törvényes működésük helyreállítására tett erőfeszítések nem vezetnek eredményre. Végül vagy saját maguk határozzák el a megszűnésüket, vagy a bíróság szünteti meg őket, és törli a civil szervezetek nyilvántartásából, ahová a kezdet kezdetén oly türelmetlenül kívántak bekerülni.

Más esetben a tagok szembefordulnak egymással, a vezetőséggel. Egy-egy tag, vagy a tagság egy csoportja olyan magatartást tanúsít, amely a civil szervezet céljainak elérését veszélyezteti, ezért a nem kívánatos tagot kizárják az egyesületből, vagy egyszerűen figyelmen kívül hagyják, nem küldenek részükre közgyűlési meghívót, nem hívják meg az egyesületi rendezvényekre. Ilyen helyzetekben a mellőzött tag vagy tagok eljárást indítanak a civil szervezet ellen, abból a célból, hogy a tagsági pozíciójuk helyreálljon, a rájuk nézve sérelmezett döntést a bíróság helyezze hatályon kívül, de előfordul olyan szándék is, hogy a tagot kizáró civil szervezetet szüntesse meg a bíróság.

A perekből azt a következtetést vontam le, hogy amennyiben a tag és a civil szervezet között megromlik a viszony, a tag törlésével a civil szervezet azt a szándékot is kifejezi, hogy a kizárt/törölt személyek nem kívánatosak a jövőben a civil szervezetben, ezért döntésük mellett kiállnak, és azt a per során is védik.

Előbb-utóbb a civilek újra a bíróság elé kerülnek, immáron a megszüntetési eljárásuk miatt, vagy a törvényes működésük helyreállítása, kikényszerítése végett, avagy döntéseik bírósági felülvizsgálata iránt indított perek során.

III. A civil szervezetekre irányadó jogszabályi háttér bemutatása, hatásköri és illetékességi szabályok

2011. december 22-én lépett hatályba az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról és a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény, az új civiltörvény, rövidítve Ectv. A törvény célja egy olyan átfogó szabályozás megalkotása volt, amely a lehető legteljesebben biztosítja a szervezetek megalakulásának, működésének szabadságát. Az Ectv. egyszerre helyezte hatályon kívül a közhasznú szervezetekről szóló törvényt és az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvényt. Az egyesület, alapítvány anyagi jogi szabályai a Ptk-ban nyertek elhelyezést, a közhasznúsággal kapcsolatos szabályozás a civiltörvénybe került.

A témakört érintő jogalkotás a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény (továbbiakban Cnytv.), majd az új Ptk. hatálybalépésével vált teljessé. 2014. március 15-én lépett hatályba a 2013. évi V. törvény, az új Polgári Törvénykönyv (továbbiakban Ptk.), melynek Harmadik Könyve foglalkozik a jogi személyekkel. Az új Ptk. külön tartalmazza a jogi személyek általános szabályait, és az egyesületek, alapítványok különös szabályait.

A Cnytv. jogalkotói célkitűzése az volt, hogy a nyilvántartásba vételi, valamint a változásbejegyzési eljárás rendjét - a felekre és a bíróságokra is kiterjedően - szabályozza.

A civil szervezetek elleni perek szabályait, valamint a perindítási okokat mind a Ptk., mind pedig az Ectv. és a Cnytv. egyaránt szabályozza. A vizsgált időszakban mindhárom jogszabály jelentős módosításon ment át a civil szervezetek elleni perek vonatkozásában, melyekre a későbbiekben térek ki részletesen.

A nem természetes személy alperes elleni perekben az a bíróság illetékes, ahol az alperes székhelye található (Pp. 25. § (4) bekezdés), székhelynek pedig kétség esetén az ügyintézés helyét kell tekinteni. Az Ectv. 1. § (1) bekezdése is kitér az illetékességi szabályokra: Az e törvényben meghatározott szervezeteket, valamint azokat a szervezeteket, amelyek esetében külön törvény bírósági nyilvántartásba vételt rendel, a szervezet székhelye szerint illetékes törvényszék veszi nyilvántartásba. A nyilvántartást vezető bíróság illetékes az e törvényben meghatározott polgári nemperes eljárások lefolytatására.

(2) Az e törvényben szabályozott polgári peres eljárások lefolytatására - e törvényben meghatározott kivétellel - a szervezet székhelye szerinti bíróság illetékes.

A vizsgált perek közül 10 civil szervezet esetében nem a Nyíregyházi Törvényszék volt a nyilvántartó bíróság, azonban a székhelyük Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében volt, ennél fogva a pert a Nyíregyházi Törvényszéken indították meg ellenük.

A tanulmány következő részében a civil szervezetek határozatainak hatályon kívül helyezése iránti perek tapasztalatairól írok, majd az V. részben az ügyész által indított perek sajátosságait mutatom be.

IV. A civil szervezetek határozatainak hatályon kívül helyezése iránti perek általános szabályai, a hatáskör és az illetékesség

A Ptk. harmadik könyvbeli jogi személy általános szabályait alkalmazni kell a Ptk. által nevesített egyes jogi személyekre, tehát az egyesületekre és az alapítványokra is. Az általános és a különös rész közötti kapcsolódási pontot a Ptk. 3:3. § (1) bekezdése határozza meg, mely kimondja, hogy a jogi személyek általános szabályait kell alkalmazni, ha e törvény az egyes jogi személy típusokkal kapcsolatban eltérően nem rendelkezik.

A civil szervezetek ellen indított perek egyik típusa a jogi személy határozatainak bírósági felülvizsgálata iránt indított perek, melynek anyagi jogi szabályai a jogi személy általános szabályai között, a jogi személy törvényes működésének biztosítékai cím alatt, a Ptk. 3:35-3:37. §-aiban foglalnak helyet. A hatályos jogszabályi szöveg a következő:

3:35. § [A felülvizsgálat oka és a kezdeményezésre jogosultak]

A jogi személy tagja, tagság nélküli jogi személy esetén az alapítói jogok gyakorlója, a jogi személy vezető tisztségviselője és felügyelőbizottsági tagja kérheti a bíróságtól a tagok vagy az alapítók és a jogi személy szervei által hozott határozat hatályon kívül helyezését, ha a határozat jogszabálysértő vagy a létesítő okiratba ütközik.

Ptk. 3:36. § [A határozat hatályon kívül helyezése iránti kereset]

(1) A határozat hatályon kívül helyezése iránt attól az időponttól számított harminc napon belül lehet keresetet indítani a jogi személy ellen, amikor a jogosult a határozatról tudomást szerzett vagy a határozatról tudomást szerezhette volna. A határozat meghozatalától számított egyéves, jogvesztő határidő elteltével per nem indítható.

(2) Nem jogosult perindításra az, aki a határozat meghozatalához szavazatával hozzájárult, kivéve, ha tévedés, megtévesztés vagy jogellenes fenyegetés miatt szavazott a határozat mellett.

(3) Ha a határozatot a jogi személy vezető tisztségviselője támadja meg, és a jogi személynek nincs más olyan vezető tisztségviselője, aki a jogi személy képviseletét elláthatná, a perben a jogi személyt a felügyelőbizottság által kijelölt felügyelőbizottsági tag képviseli. Ha a jogi személynek nincs felügyelőbizottsága, vagy a felügyelőbizottság valamennyi tagja felperesként perben áll, a bíróság a jogi személy perbeli képviseletére ügygondnokot rendel ki.

(4) A határozat hatályon kívül helyezése iránti per megindításának a határozat végrehajtására halasztó hatálya nincs. A bíróság indokolt esetben a felperes kérelmére a határozat végrehajtását felfüggesztheti. A felfüggesztést elrendelő végzés ellen nincs helye fellebbezésnek. A perben bírósági meghagyás nem bocsátható ki.

3:37. § [A határozat hatályon kívül helyezése]

(1) Ha a határozat jogszabályt sért vagy a létesítő okiratba ütközik, a bíróság a határozatot hatályon kívül helyezi és szükség esetén új határozat meghozatalát rendeli el.

(2) A határozat hatályon kívül helyezését kimondó bírósági ítélet hatálya a határozat felülvizsgálatának kezdeményezésére jogosult, de perben nem álló más személyekre is kiterjed.

(3) Ha a jogszabálysértés vagy a létesítő okiratba ütközés nem jelentős és nem veszélyezteti a jogi személy jogszerű működését, a bíróság a jogsértés tényét állapítja meg.

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban Pp.) 20. § (3) bekezdés ad) és ae) pontjai értelmében a jogi személy alapításával és törvényes működésével kapcsolatos perek, valamint a jogi személyek és tagjaik, volt tagjaik közötti, illetve a tagok, volt tagok egymás közötti, a tagsági jogviszonyon alapuló perek, mint speciális tárgyú perek - pertárgyértéktől függetlenül - a törvényszék hatáskörébe tartoznak. Ennek indoka egyrészt az ügyeloszlás optimalizálása a járásbírói, illetve törvényszéki hatáskörbe tartozó ügyek tekintetében, másrészt az ügyek elbírálásához szükséges speciális szakértelem megfelelő biztosítása. ¹

Ebbe a rendelkezésbe sorolja a jogalkotó az Ectv. 11. § (3) bekezdése szerint a cégnek nem minősülő szervezetek ellen a törvényességi felügyeletet, törvényességi ellenőrzést gyakorló szerv által indított pereket is. A hatásköri rendelkezések biztosítják, hogy valamennyi, akár cégnek minősülő, akár cégnek nem minősülő jogi személy létesítésével, működésével kapcsolatos per egységesen tartozzon a törvényszék hatáskörébe.

A 370 peres eljárásból 20 kereset irányult a civil szervezet valamely szerve által hozott határozat hatályon kívül helyezésére.

1. A per tárgya a határozat

Határozatot a civil szervezet szinte minden belső szervezeti egysége hozhat, az alapszabályban meghatározott hatáskörében eljárva. Ha a civil szervezet adott szervének határozata sérti egyes tagok érdekeit, a tag a belső jogorvoslati rendszerek kimerítése után a Ptk. 3:35. §-a alapján a bírósághoz fordulhat, és kérheti az önkényes, megalapozatlan, tényekkel ellentétes döntés hatályon kívül helyezését. 19 perben a határozat hatályon kívül helyezését kérték, 1 esetben a határozat megváltoztatására irányult a kereseti kérelem.

---

¹ Polgári perrendtartásról szóló törvény indokolása.

Több esetben határozatnak tekintette a bíróság az egyesület vezetőségének tájékoztatólevelét is, mely a határozat alaki követelményeinek megfelelt, abból kitűnt, hogy az alperesi egyesület hozta és a tag részére szól, továbbá tartalmazott rendelkező részt és indokolást.

A bírósághoz fordulás jogának két nagy esetköre van: az egyik, ha a határozat jogszabályba ütközik, a másik, ha sérti a létesítő okirat rendelkezéseit.

1.1. A létesítő okirat tartalma és jellemzői

A létesítő okirat a jogszabállyal esik egy tekintet alá, a létesítő okirat, illetve más szabályzat lényegében a civil szervezet „belső joga”², melyek előírásaihoz a civil szervezet kötve van. A civil szervezet létesítő okiratában, szabályzataiban foglalt rendelkezések a tagok szándékát tükrözik, a tényleges működés alapjául kell, hogy szolgáljanak. Perdöntő lehet, ha megállapítást nyer, hogy a civil szervezet tényleges működése és a létesítő okirat szerinti működése elválnak egymástól.

A civil szervezet valamely szerve által hozott határozat hatályon kívül helyezésére, illetve megváltoztatására irányuló 20 db peres eljárás mindegyikében felperesként egyesület szerepelt, alapítványi határozat miatt nem indult per. Érdekes adat továbbá, hogy a 20 perből 10 per horgászegyesület, 9 per vadásztársaság, és egy peres eljárás úgynevezett gazdakör ellen indult.

Az egyesület létesítő okirata az alapszabály. Az egyesület alapszabályának elfogadása és módosítása az egyesület közgyűlésének hatáskörébe tartozik. Az alapszabály tartalmi elemeit a Ptk. határozza meg: a Ptk. 3:5. §-ban azokat a minimális tartalmi kellékeket találjuk, amelyeknek minden jogi személy esetében - annak formájától függetlenül - főszabályként szerepelnie kell a létesítő okiratban. Ezen túl az egyesületre vonatkozó speciális szabályokat a Ptk. 3:71. §-a határozza meg. Meg kell határozni az egyesület szerveit, ezek hatáskörét, valamint a tagokra, az ügyvezetésre, illetve, ha létrehoztak felügyelő bizottságot, azok tagjaira vonatkozó összeférhetlenségi szabályokat. Rendezni kell a közgyűlés lebonyolítását, a közgyűlés összehívásának és levezetésének rendjét, a döntések meghozatalát és kihirdetését. Rendelkezni kell az alapszabályban a

---

² Az új Ptk. magyarázata - Hvgorac Lap- és Könyvkiadó Kft., a kötet szerkesztője: Sárközy Tamás, a Ptk. Harmadik Könyv Első Rész I-V. cím magyarázatát írta: Török Gábor

jogszabálysértő tagi magatartás jogkövetkezményeiről, a taggal szembeni esetleges eljárás szabályairól.

A vizsgált perek többsége a tagsági jogviszony helyreállítására irányult, mert a tagot határozattal törölték a tagság sorából, vagy kizárással szűnt meg a tagsági jogviszonya. A következőkben foglalkozom a kizárási eljárás belső szabályozásával is.

1.2. A kizárási eljárás szabályainak megállapítása a létesítő okiratban

A Ptk. 3:70. §-a az alábbiak szerint rendelkezik a tagkizárásról:

(1) A tagnak jogszabályt, az egyesület alapszabályát vagy közgyűlési határozatát súlyosan vagy ismételten sértő magatartása esetén - bármely egyesületi tag vagy egyesületi szerv kezdeményezésére - a taggal szemben kizárási eljárás folytatható le, ha az alapszabály a kizárást lefolytató szervet és a tisztességes eljárást biztosító szabályokat meghatározta.

(2) A tag kizárását kimondó határozatot írásba kell foglalni és indokolással kell ellátni; az indokolásnak tartalmaznia kell a kizárási alapjául szolgáló tényeket és bizonyítékokat, továbbá a jogorvoslati lehetőségről való tájékoztatást. A kizáró határozatot a taggal közölni kell.

(3) Az alapszabály a kizáró határozat ellen fellebbezési lehetőséget biztosíthat, ebben az esetben az alapszabályban rendelkezni kell a fellebbezési eljárásról és a fellebbezést elbíráló egyesületi szervről.

(4) Semmis az alapszabály olyan rendelkezése, amely az (1)-(3) bekezdésben foglalt szabályoktól eltér.

A kizárási eljárás a tagsági viszony megszüntetésének kivételes módja. A Ptk. fenti rendelkezéseiből az következik, hogy az egyesület feladata, hogy eldöntse, kívánja-e szabályozni a kizárást, igenlő válasz esetén pedig meg kell határozni a kizárásról döntené jogosult szervet, a kizárási eljárás szabályait, valamint rendelkezni kell a jogorvoslati fórumról. Ha az alapszabály nem rögzíti a kizárást, akkor arra nincs lehetőség. Alkalmazására tehát csak olyan egyesületek esetén kerülhet sor, amelyeknek az alapszabálya, vagy akár egy külön belső szabályzata (pl. fegyelmi szabályzat, házi szabályzat) rögzíti a kizárási eljárás tisztességes szabályait.

Álláspontom szerint, ha a kizárási eljárás szabályait külön szabályzatban rögzítik, erre az alapszabályban utalni kell, sőt a legideálisabb felállás az lenne, ha a belső szabályzat az alapszabály mellékletét képezné.

A kizárássra olyan magatartás adhat alapot, amely jogszabályt, az egyesület alapszabályát vagy közgyűlési határozatát súlyosan vagy ismételten sérti. Súlyos alapszabálysértésről van szó az egyesület érdekét, létét vagy tevékenységét jelentősen befolyásoló magatartás tanúsításakor.

Több ügyben kitért arra a bíróság, hogy a kizárássra, törlésre okot adó magatartás súlyos jogsértésnek minősül-e.

Az egyik vizsgált perben a horgász egyesület többek között azért törölte tagjai sorából a felperest, mert 2014-ben - a fogási napló tanúsága szerint - egy alkalommal sem volt horgászni, ezzel - az alperesi civil szervezet vezetőségének álláspontja szerint - az alapszabályban megjelölt célokkal ellentétes magatartást tanúsított. A törvényszék megállapította, hogy ezen magatartásával a felperes, az alapszabályban megjelölt célokkal ellentétes magatartást nem tanúsította. Az alperes e körben nem jelölt meg olyan jogszabályt, amelyet e magatartásával a felperes megsértett, nem hivatkozott az alapszabály más rendelkezésének a megsértésére sem. A törvényszék egyetértett a felperes azon álláspontjával, hogy az egyesület tagja jogosult az egyesület tevékenységében részt venni, azonban ez a jogosultság nem jelenti azt, hogy köteles horgászni. A törvényszék megállapította, hogy a vezetőség határozata egyetlen olyan konkrét felperesi magatartást sem említ, amely az alapszabályban meghatározott célokat veszélyeztette volna, vagy a célokban előírt kötelezettségét megszegte volna. Ebben a perben a törvényszék megsemmisítette a tag törlését kimondó vezetőségi határozatot.

Ugyanezen ügyben azt is a felperes terhére róttá az alperesi civil szervezet, hogy a felperes szervezet törvényes működésének helyreállítása végett több esetben is a törvényességi felügyeletet ellátó ügyészséghez fordult. A bíróság megállapította, hogy ezzel a felperes nem követett el az egyesület céljait veszélyeztető magatartást, ellenkezőleg, azzal, hogy az ügyészségnél kezdeményezi a törvényes működés helyreállítása iránti intézkedéseket, a célok megvalósítását segíti elő.

1.3. A kizárási eljárás tisztességes szabályai

A kizárás tisztességes eljárási szabályai lényegében a következők: a taggal kellő időben, előre kell közölni a vele szemben megfogalmazott jogsértést, a kizárási szándékot; módot kell adni a számára, hogy erre megfelelő felkészülési időn belül reagálhasson, bizonyítás esetében a bizonyítékokkal szembeni kifogásait, észrevételeit előadhassa, és saját bizonyítást ajánlhasson fel. A kizárásról döntő határozatnak a tényeket, bizonyítékokat, azok értékelését kell rögzítenie, valamint tartalmaznia kell a kizárást megalapozó vagy az indítványt elutasító jogi okfejtést.

A kizárásról döntést hozó egyesületi szervet az alapszabályban kell meghatározni: ez lehet a közgyűlés (a Ptk. diszpozitív szabálya is a közgyűlést nevesíti), lehet az elnökség, de nem kizárt az sem, hogy az egyesület erre külön szervet létesítsen, pl. Fegyelmi Bizottság.

Az egyesület alapszabálya fellebbezési lehetőséget biztosíthat a tagnak a kizárási határozattal szemben, ebben az esetben a fellebbezés elbírálására hatáskörrel rendelkező szervet is ki kell jelölni, valamint a fellebbezési eljárás garanciális szabályait is tartalmaznia kell az alapszabálynak.

A civil szervezetek változás bejegyzési eljárásában számos esetben előfordult, hogy a bíróság azért adta vissza hiánypótlásra a beadványt, mert az alapszabály nem határozta meg a tisztességes eljárást biztosító szabályokat, illetve rendelkezett a fellebbezés lehetőségéről, de nem tartalmazta a fellebbezési eljárás szabályait, és a fellebbezést elbíráló egyesületi szervet.

Ha az alapszabály nem biztosít fellebbezési jogot, a tag a bíróság előtt támadhatja meg a sérelmezett döntést.

1.4. A kizárási eljárás tisztességes lefolytatásának vizsgálata a bírósági perekben

A tisztességes eljárás követelményének a megsértése több bírói ítélet szerint a határozat hatályon kívül helyezését eredményezte. A tanulmányozott perekben a határozat felülvizsgálata során a bíróság elsődlegesen az eljárási szabályok betartását vizsgálta és amennyiben megállapításra került,

hogyan az irányadó eljárási rend betartásával hozta meg a civil szervezet az első és másodfokú határozatot, az esetben tért át az anyagi szabályok betartásának a vizsgálatára.

Az eljárási szabályok közül a kisebb jelentőségű szabálysértéseknek perdöntő hatása nincs, a súlyos, lényeges eljárási szabálysértések azonban az érdemi döntésre kihatással vannak (BH 1993/525. jogeset, K.GD 2009/238. jogeset).

Néhány példán keresztül bemutatom, hogy milyen lényeges eljárási szabálysértéseket állapított meg a bíróság a perbeli esetekben:

Az egyik vizsgált perben a törvényszék megállapította, hogy az alperesi civil szervezet vezetősége lényeges eljárási szabálysértéssel törölte a felperest a tagok sorából. A tényállás szerint a felperes az alperesi horgászegyesület kezelésében lévő tavon érvényes állami horgászjegy és területi engedély birtokában horgászott, de a fogási naplóban a horgászati tevékenység megkezdésének napját nem jegyezte be. Az alperes vezetősége a felperest az egyesület tagjai sorából törölte az alapszabály alapján és megállapította, hogy ezzel a döntéssel az egyesületnél a tagsági jogviszonya, valamint a horgászati jogosultsága megszűnt. Döntését azzal indokolta, hogy a felperes fogási naplójában (halfogásra jogosító okmány) nyolc darab kitöltési és regisztrációs hibát észleltek. Az indokolásban rögzítésre került, hogy a törlésre vonatkozó vezetőségi döntés ellen annak kézhezvételétől számított 30 napon belül a Nyíregyházi Törvényszékhez élhet keresettel a tag. A bíróság ebben az ügyben a következő lényeges eljárási szabálysértéseket állapította meg: nem konkrét mulasztást írt a felperes terhére, nem megfelelő az indokolás, nem tűnik ki a határozatot hozó szerv megnevezése, a határozat kelte, a határozat indokolásából nem tűnt ki, hogy milyen tényállás alapján marasztalták el a felperest. Mivel a vezetőség ülésén hozták e döntést, úgy a vezetőség tagjainak az aláírása kellett, hogy szerepeljen a határozaton, ezzel szemben csupán az egyesület elnöke írta azt alá. A bíróság az anyagi jogi szabályok vizsgálatára már nem tért rá, és a lényeges eljárási szabálysértések miatt megsemmisítette az alperesi civil szervezet határozatát, melyben a felperest az egyesület tagjai sorából törölte.

Egy következő perben a bíróság arra a megállapításra jutott, hogy téves az alperes vezetősége határozatának a jogorvoslatról szóló tájékoztató rendelkezése, mert az alapszabály rendelkezése

egyértelmű volt abban, hogy a vezetőség döntése ellen nem a Nyíregyházi Törvényszékhez élhet keresettel az, aki azt törvénytörtenek tartja, hanem az alperes közgyűléséhez lehet jogorvoslattal fordulni. A téves jogorvoslati tájékoztatás önmagában a vezetőség határozatának megsemmisítését eredményezte. Továbbá megállapította a bíróság, hogy a felperes alapvető joga sérült azáltal, hogy nem volt lehetősége a közgyűlés előtt álláspontját ismertetni, védekezni, bizonyítékait előadni. Ezt követően kerültek volna a tagok abba a helyzetbe, hogy a vezetőség határozatáról állást foglaljanak.

További perbeli ügyben a felperes keresetében előadta, hogy az alperesi egyesület a közgyűlésén határozatot hozott, mely szerint „a közelmúlt eseményei, valamint az egyesületnek okozott erkölcsi és anyagi kár okozása miatt felperes az egyesületbe soha ne kerülhessen vissza”. A felperes keresetében kérte, hogy e döntést a bíróság semmisítse meg és tagsági jogviszonyát állítsa helyre. A felperes arra hivatkozott, hogy őt az alperes nem hívta meg erre a közgyűlésre, részére meghívót nem küldött, a közgyűlésen tárgyalandó napirendi pontokról tájékoztatást nem kapott, indokolt határozatot részére az alperes nem kézbesített, mely indokolásból tudomást szerezhette volna arról, hogy miért nem kívánatos személy az alperesi horgászegyesületben. A törvényszék ezen ügyben megállapította, hogy az alperes közgyűlése lényeges eljárási szabálysértést követett el a támadott határozat meghozatalakor, mely az alapszabály rendelkezéseinek nem felel meg: Az alperes nem hívta meg a felperest a gyűlésre, vele a napirendi pontokat nem közölték. Indokolt határozatot az alperes nem hozott. A határozat indokolásában a felperes terhére értékelt tényeket és körülményeket egyenként és részletesen le kellett volna vezetni, hogy megállapítható legyen, milyen tényállás alapján hozta a közgyűlés a keresettel támadott határozatot, a felperes ebből a tényállásból ismeri meg a határozatot hozó álláspontját és jogorvoslat esetén védekezését teljeskörűen elő tudja adni.

Perbeli esetben a bíróság a tagsági jogviszony megszüntetését eljárási szempontból nem kifogásolta, ezért áttért az anyagi jogi szabályok vizsgálatára. Felperes tagsági jogviszonyát az alperesi civil szervezet elnöksége felmondta. Döntését azzal indokolta, hogy a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztálya a felperessel szemben halvédelmi bírságot szabott ki a felperes általa elkövetett szabálytalanság miatt, és mivel az egyesület alapszabálya kimondja, hogy nem lehet tag az, aki a tagsági jogviszonyának fennállta alatt horgászattal kapcsolatos szabálysértést,

vagy bűncselekményt követ el, és emiatt a felelősségét jogerősen megállapították, alperes a felperes tagsági jogviszonyát felmondta. A bíróság megállapította, hogy az alperes nem hivatkozhat a felperes vonatkozásában szabálysértés miatti felelősség jogerős megállapításra, mint felmondási okra a közigazgatási hatósági eljárásban kiszabott halvédelmi bírságra tekintettel, hiszen az a cselekmény, ami miatt a halvédelmi bírságot kiszabták, nem szabálysértés. A bíróság az alperesi határozatot megsemmisítette.

2. A per megindításra jogosultak köre

A felülvizsgálat kezdeményezésének a jogát tág személyi kör számára engedélyezi a jogalkotó. A jogi személy tagja, az alapítói jogok gyakorlója, a jogi személy vezető tisztségviselője és felügyelőbizottsági tagja kérheti a bíróságtól a tagok/alapítók és a jogi személy szervei által hozott határozatok hatályon kívül helyezését. Bármelyik megtámadásra jogosult bármely, a jogi személy szerve által hozott határozat felülvizsgálatát kezdeményezheti a bíróságnál.

Miért kell kiemelni a vezető tisztségviselők perindítási jogát? Miért nem elegendő annak meghatározása, hogy az egyesület tagja kérheti a bíróságtól a szerv által hozott határozat hatályon kívül helyezését? Ennek a magyarázata a következő: Egyesületek esetében az ügyvezető és az ügyvezető szerv tagjai minősülnek vezető tisztségviselőnek. Az ügyvezető szerv elnevezése igen különböző lehet, leggyakoribb az elnökség, vadásztársaságok esetében az intézőbizottság. A vezető tisztségviselőket - főszabály szerint - az egyesület tagjai közül kell választani, de az alapszabály felhatalmazása alapján arra is lehetőség van, hogy az egyesület tagjain kívüli személyekből is válasszanak vezető tisztségviselőket. Az ilyen külső személyek részvétele a vezető tisztségviselők legfeljebb egyharmadáig terjedhet (Ptk. 3:79. § (3) bekezdés). Például egy három fős elnökség egyik tagja - az alapszabály felhatalmazása alapján - lehet külső személy, aki nem tagja az egyesületnek. A perindítás joga azonban őt is megilleti, mert mint vezető tisztségviselő nevesítve van a perindításra jogosultak felsorolásában.

A Ptk. szabályozása kitér arra az esetre, hogy amennyiben a határozatot a jogi személy vezető tisztségviselője támadja meg, és a jogi személynek nincs más olyan tisztségviselője, aki a jogi személy képviselőjét ellátná, a perben a felügyelő bizottság által kijelölt felügyelő bizottsági tag

képviseli. Ha a jogi személynek nincs felügyelő bizottsága³, vagy a felügyelő bizottság valamely tagja felperesként perben áll, a bíróság a jogi személy perbeli képviselőjére ügygondnokot rendel ki.

A perindítás jogalapja az, hogy a határozat jogszabálysértő, vagy a létesítő okiratba ütközik. A kereset előterjesztésének nem feltétele a pert indító személy személyes érintettsége, azaz, hogy a határozatot vele kapcsolatban hozzák meg.

A bíróság az egyik perben vizsgálta annak a személynek a perindítási jogosultságát, aki a saját fia tagfelvételi kérelmét elutasító határozat megváltoztatása iránt indított pert. A tényállás szerint a felperes fiának tagfelvételi kérelmét a közgyűlés elutasította. Állítása szerint a közgyűlésen rosszul rögzítették a szavazatokat, így a fia tagfelvételi kérelmét a közgyűlés tulajdonképpen megszavazta, ám a szavazás valós eredménye nem került helyesen rögzítésre a jegyzőkönyvben. A szavazatszámlálás során az került megállapításra, hogy a jelenlévők kevesebb, mint a fele szavazott igennel, így a tagfelvételi kérelmet elutasítottak tekintették. A felperes keresetében kérte annak megállapítását, hogy az alperesi civil szervezet a tagfelvételi kérelem vonatkozásában azt a döntést hozta, hogy a tagfelvételi kérelemnek helyt ad. A bíróság vizsgálta, hogy volt-e felperesnek keresetjogi joga. A törvényszék megállapította, hogy a felperes keresetjogi jogát a Ptk. és az alapszabály előírásai biztosítják. A felperes a jogi érdekelttségét azzal igazolta, hogy az egyesület tagjaként megtámadhatja a közgyűlés bármely határozatát törvénysértésre hivatkozással.

Ugyanebben a perben a megállapított tényállás releváns része volt, hogy a felperes közeli hozzátartozói minőségére tekintettel nem szavazott. A Ptk. 3:36. § (2) bekezdés első fordulata szerint ugyanis nem jogosult perindításra az, aki a határozat meghozatalához szavazatával hozzájárult. ⁴

---

³ Felügyelő bizottság akkor kötelező, ha a civil szervezet tagjainak létszáma meghaladja a 100 főt, tagjai több, mint a fele jogi személyekből áll, valamint a közhasznú jogállású civil szervezetek éves árbevétele meghaladja az 50 millió forintot.

⁴ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja - az Opten Informatikai Kft. kiadásában

3. A perindítási határidő

A Ptk. fenntartja azt a rendszert, hogy kétféle határidőt szab a határozatok megtámadására.⁵ A határozat hatályon kívül helyezése iránt attól az időponttól számított harminc napon belül lehet keresetet indítani, amikor a jogosult a határozatról tudomást szerzett, vagy a határozatról tudomást szerezhette volna. Az egyéves jogvesztő határidő elteltével a per nem indítható meg. A határidő számításánál a keresetlevélnek a bírósághoz való érkezése időpontját kell figyelembe venni. Bizonyítás kérdése annak eldöntése, hogy mit jelent a kellő körültekintés és ennek alapján mikor kellett volna az illetőnek tudomást szereznie a határozatról.

A bíróság megállapította, hogy a felperes nem mulasztotta el a perindítási határidőt a következő ügyben: felperes a 2014. május 15-i közgyűlésen nem vett részt, attól a naptól kezdve egy hétig kórházban volt, a kórházba senki nem vitte el neki a civil szervezet őt kizáró közgyűlési határozatát és őt szóban sem tájékoztatták. A perben becsatolt térítvevény másolata szerint a Vadásztársaság kizáró határozatát a felperes hozzátartozója 2014. május 26-án vette kézhez, a 2014. június 20-i keresetlevél beadással a 30 napos perindítási határidőt nem késte le.

Másik perbeli tényállás szerint a felperes tagsági jogviszonyát az alperesi civil szervezet intézőbizottsága 2012. június 02. napján törölte, ezt a határozatot a felperes a belső jogorvoslati rendszeren keresztül megtámadta, az alperesi taggyűlés a 2012. június 17. napján közölt döntése értelmében az intézőbizottság határozatát helybenhagyta, a felperes tagkizárás iránt előterjesztett fellebbezését elutasította. A felperes 2015. április 15-én terjeszti elő a tagsági jogviszony helyreállítása iránti keresetét, és a határidő túllépést azzal indokolta, hogy a tagsági jogviszonya törléséről szóló határozatot írásban nem közölték vele. A bíróság a felperes keresetlevelét idézés kibocsátása nélkül elutasította, a régi Pp. 130. § (1) bekezdés h) pontja szerint. A bíróság indoklásában kifejtette, hogy a perindítás kezdő időpontja nem a határozat írásbeli kézbesítésének időpontja, hanem az, amikor az érintett arról tudomást szerez. Jelen esetben pedig a felperes kereseti állítása szerint a reá sérelmes, keresetlevelében támadott határozatról 2012. június 17. napján tudomást szerzett. Azt ettől számított 30 napon belül támadhatta volna meg a határozatot.

---

⁵ A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal - szerkesztő: Vékás Lajos

4. A per megindításának hatálya a megtámadott határozat végrehajtására

A Ptk. 3:36. § (4) bekezdése rendelkezik arról, hogy a határozat hatályon kívül helyezése iránti per megindításának a határozat végrehajtására halasztó hatálya nincs. A bíróság indokolt esetben a felperes kérelmére a határozat végrehajtását felfüggesztheti.

A tárgyalta perek közül kettőben fordult elő az az eset, hogy a felperest épp a fenti jogszabályi rendelkezés juttatta el a pernyertességhez. A tényállás szerint a felperes tagsági jogviszonyát másodjára is törölték, és megszüntették a tagságát. Az alperes vezetősége a felperes tagsági viszonyát első alkalommal a 2015. február 19. napján kelt határozatával szüntette meg, a határozathozatal napjától kezdődő hatállyal. E határozat hatályon kívül helyezése iránt a törölt tag pert indított. A felperes nem kérte a határozat végrehajtásának felfüggesztését, így tagsági viszonya a határozat keltétől, azaz 2015. február 19. napjától a megsemmisítéséről rendelkező bírósági ítélet jogerőre emelkedésének napjáig nem állt fenn. Az elsőfokú bíróság hatályon kívül helyező ítélete a Debreceni Ítéltábla elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyó ítéletével emelkedett jogerőre, 2016. október 19-én, ezen a napon állt helyre a felperes tagsági jogviszonya, míg 2015. február 19-e és 2016. október 19-e közötti időben nem minősült tagnak. A felperes tagsági jogviszonyát a civil szervezet vezetősége 2015. december 17-én ismét törölte, és ezzel egyidejűleg a tagságát megszüntette. A bíróság megállapította, hogy a felperes az alperes vezetősége által 2015. december 17-i határozathozatala időpontjában nem minősült az alperes tagjának, ezért vele szemben a tagsági viszony megszüntetéséről szóló újabb, tagsági jogviszonyát törölő határozat nem lett volna hozható.

Másik perbeli esetben is megalapozottan hivatkozott a felperes arra, hogy a korábbi határozatot megsemmisítő ítélet jogerőre emelkedését megelőzően törölte ismételten az egyesület vezetősége a tagok sorából és ez nem a helyes időrend volt. Nem volt adat arra vonatkozóan, hogy az előző perben a felperes tagságát törölő határozat végrehajtását felfüggesztették volna, ebből következően a felperes törölt tagnak minősült. Az egyesület hatályos alapszabályában nem volt olyan rendelkezés, amely a már törölt tagság újabb törlésére adna lehetőséget.

Következésképpen és egységesen tehát a bírói gyakorlat abban a kérdésben, hogy amennyiben a bíróság a társadalmi szervezet határozatát törvénysértő volta miatt megsemmisíti, ennek visszamenőleges hatálya nincs (BDT 2010. évi 2259. számú határozat). A megtámadott határozat mindaddig hatályos, amíg azt a bíróság meg nem semmisíti, vagy annak végrehajtását fel nem függeszti. Ezek hiányában az esetleges törvénysértő határozat is jogszerűen végrehajtható. A megsemmisítés időpontjától pedig a határozat hatálytalan, de a polgári jogi értelemben érvénytelennek nem minősül. A BH 2012/202. szám alatt megjelent döntésben a bíróság kimondta, hogy „a keresettel támadott, az egyesület valamely szerve által hozott határozat mindaddig hatályos, amíg azt a bíróság jogerős határozattal meg nem semmisíti, vagy annak végrehajtását a peres eljárás során fel nem függeszti. A BDT 2014. évi 3056. számú döntés szerint a társadalmi szervezet határozatának bírósági megsemmisítése esetén a határozat csak a bírósági ítélet jogerőre emelkedésétől kezdve, a jövőre vonatkozó hatállyal válik érvénytelenné, a bíróság döntésének visszamenőleges hatálya nincs (Pf.II.20.489/2016/5. számú ítélet 4. oldal).

5. A bíróság döntése: a határozat hatályon kívül helyezése

A Ptk. 3:37. §-ában foglalt szabályok értelmében a bíróság a jogszabályt sértő vagy létesítő okiratba ütköző határozatot hatályon kívül helyezi, szükség esetén új határozat meghozatalát rendelheti el, azonban a határozatot nem változtathatja meg, erre továbbra sem terjedhet ki a bíróság jogköre.

A bíróság a vizsgált perek közül 8 esetben döntött a civil szervezet határozatának hatályon kívül helyezéséről, 8 esetben a pert megszüntette, 4 esetben a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasította.

Teljesen egyértelmű, de mégis meg kell jegyezni, hogy ha nincs megtámadható határozat, nincs per sem. A bíróság nem pótolhatja döntésével a kötelezően meghozandó határozatokat, melyeket a civil szervezet elmulasztott meghozni, és nem dönthet olyan határozati javaslatok hatályon kívül helyezéséről sem, melyet a civil szervezet döntéshozó, vagy más szerve elvetett. Nem létező határozat nem perelhető.

A felperes a tagsági jogviszonyának helyreállítása iránt indított pert, alperes civil szervezettel szemben, mert az alperes elnöksége törölte a tagok sorából. A keresetlevél kiadását követően az alperes képviselője azt a nyilatkozatot tette, hogy a sérelmezett határozatot az elnökség visszavonta.

Mivel az a határozat, amelynek hatályon kívül helyezése iránt a felperes pert indított, nem létezett, a keresetét visszavonta, a bíróság a pert megszüntette.

V. Az ügyész perindítási jogköre

A vizsgált időszakban az ügyész perindítási jogköre szinte alapjaiban változott meg. 2016. december 20. napján kihirdetésre került a civil szervezetek és a cégek nyilvántartásával összefüggő eljárások módosításáról és gyorsításáról szóló 2016. évi CLXXIX. törvény, mely az Ectv. vonatkozásában különösen azt a változásokat tartalmazta, hogy az ügyészi törvényességi ellenőrzés a civil szervezetek (egyesület, alapítvány) felett általános jelleggel megszűnik. A törvény Ectv-t és Cnytv-t érintő rendelkezései 2017. március 1. napján léptek hatályba.

2017. március 1. napjától hatályos jogszabályi rendelkezések alapján az egyesület, alapítvány és sportegyesület nyilvántartásba vételi, változásbejegyzési kérelmének helyt adó, valamint a közhasznú nyilvántartásba vételt elrendelő végzések ellen fellebbezésnek nincs helye. A végzés vagy az annak meghozatala alapjául szolgáló eljárás, illetve a kérelemhez mellékelt iratok jogszabályba ütközése miatt az ügyész, valamint az, akire a végzés rendelkezést tartalmaz - a rendelkezés őt érintő részére vonatkozóan - pert indíthat a szervezet ellen a végzés hatályon kívül helyezése iránt a szervezet székhelye szerint illetékes törvényszék előtt. A per megindításának a végzés országos névjegyzékben történt közzétételétől számított hatvan napon belül van helye. A határidő elmulasztása jogvesztéssel jár. (Cnytv. 46/A.)

Ahhoz, hogy megértsük a civil szervezetek nyilvántartásával összefüggő, és az ügyész által indított peres eljárásokkal kapcsolatos törvénymódosítás mögött rejlő jogalkotói szándékot, be kell, hogy mutassam a 2017. március 1-jei módosítást megelőző állapotot is.

1. Az ügyészi perindítás jogalapja és ezen perek jellemzői 2017. február 28-ig⁶

A Cnytv. és az Ectv. 2017. február 28-ig hatályban lévő szabályozása szerint a civil szervezet működésével összefüggő minden rendellenesség vagy szabálytalanság megszüntetése, a civil szervezet megszüntetéséhez vezető eljárás kezdeményezése - ha az nem a civil szervezet saját elhatározásából történt - az ügyész aktív közreműködése nélkül nem volt lehetséges.⁷

Az Ectv. 11. §-a által biztosított törvényességi ellenőrzése során az ügyész a törvénysértés feltárását végezte el, majd a peres eljárásban a törvénysértés megállapítása és kiküszöbölése érdekében kötelező erejű döntéshozatalra került sor.

Az ügyész a törvényességi ellenőrzést követően, amennyiben az általa foganatosított intézkedés nem vezetett eredményre, az Ectv. 11. § (3) vagy (5) bekezdései alapján pert indított, majd a bíróság törvényességi felügyeleti jogkört gyakorolva hozta meg döntését.

Ectv. 11. § (3) Ha a civil szervezet működésének törvényessége másképpen nem biztosítható, az ügyész törvényességi ellenőrzési jogkörében eljárva keresettel a bírósághoz fordulhat. A bíróság a keresetet megvizsgálja és szükség esetén

a) hatályon kívül helyezi a civil szervezet bármely szervének törvénysértő határozatát, és szükség szerint új határozat meghozatalát rendeli el,

b) a működés törvényességének helyreállítása érdekében összehívja a döntéshozó szervet, vagy határidő tűzésével a törvényes működés helyreállítására kötelezi a döntéshozó szervet, és minderről értesíti a civil szervezetnél választott felügyelő szervet is,

c) ha a törvényes működés nem állítható helyre vagy a b) pont szerinti határidő eredménytelenül telt el, a civil szervezetet megszünteti.

Ectv. 11. § (5) A bíróság az ügyész keresete alapján megállapítja

a) az egyesület megszűnését, ha

---

⁶ Az ebben a részben hivatkozott jogszabályi rendelkezések a 2017. február 28-i időállapotot, nem pedig a hatályos rendelkezéseket mutatják.

⁷ Ribaritsné Győri Enikő: A civil szervezetek nyilvántartási kérdéseiről - jogalkotói szemmel

- aa) határozott időre jött létre és a meghatározott időtartam eltelt [Ptk. 3:48. § (1) bekezdés a) pont],
- ab) megszűnése meghatározott feltétel bekövetkezéséhez kötött és e feltétel bekövetkezett [Ptk. 3:48. § (1) bekezdés b) pont],
- ac) megvalósította célját vagy céljának megvalósítása lehetetlenné vált, és új célt nem határoztak meg [Ptk. 3:84. § a) pont],
- ad) tagjainak száma hat hónapon keresztül a Ptk.-ban meghatározott legkisebb létszám alá csökken [Ptk. 3:84. § b) pont], feltéve, hogy az aa)-ac) pont szerinti esetekben az abban foglaltakra figyelemmel az egyesület nem határozott a megszűnéséről,
- b) az alapítvány megszűnését, ha céljának megvalósítása lehetetlenné vált, és a cél módosítására vagy más alapítvánnyal való egyesülésre nincs mód [Ptk. 3:403. § (1) bekezdés b) pont].

(5a) A bíróság az alapító kérelmére vagy az ügyészség indítványára állapítja meg az alapítvány megszűnését, ha

- a) határozott időre alapították és a meghatározott időtartam eltelt [Ptk. 3:48. § (1) bekezdés a) pont],
- b) megszűnése meghatározott feltétel bekövetkezéséhez kötött és e feltétel bekövetkezett [Ptk. 3:48. § (1) bekezdés b) pont],
- c) célját megvalósította, és az alapító új célt nem határozott meg [Ptk. 3:403. § (1) bekezdés a) pont],
- d) három éven át a célja megvalósítása érdekében nem folytatott tevékenységet [Ptk. 3:403. § (1) bekezdés c) pont].

A vizsgált időszakban (2015. január 1-től 2017. február 28-ig) 305 ügyészi per indult meg a Nyíregyházi törvényszéken az Ectv. 11. § (3), (5), (5a) bekezdéseiben foglalt valamely perindítási ok miatt. A 305 perből 34 indult meg alapítvánnyal, 261 per egyesülettel szemben, és 10 db per az egyesületek egyik sajátos formája, a szövetség ellen. A 305 perből 204 esetben szüntette meg a civil szervezetet a bíróság az Ectv. 11. § (5) ac) vagy ad) alpontjai, (5a) bekezdés c), d) pontjai alapján.

Egyesületek esetében a leggyakoribb megszüntetési ok (157 egyesület esetében) az volt, hogy az egyesület (szövetség) tagjainak száma hat hónapon keresztül a Ptk.-ban meghatározott legkisebb létszám, azaz 10 fő alá csökkent. Ehhez hozzájárult, hogy az alperesi egyesületek többsége teljesen

vagyontalan volt, több éve tevékenységet nem folytatott, a működés helyreállítására kísérletet sem tettek, közgyűlést évek óta nem tartottak, tagjaik vagy elhaláloztak, vagy más helyre költöztek. A tárgyaláson megjelent alperesi képviselők a civil szervezet megszüntetését nem elleneztek, maguk is kérték, hogy a bíróság adjon helyet az ügyész keresetének, a törvényes működés helyreállítására esélyt nem láttak. Az alperesi civil szervezet céljának megvalósítása lehetetlenné vált, mivel a tagok semmilyen szervezetszerű működésben nem vesznek részt.

21 civil szervezet került megszüntetésre azon okból, hogy céljának megvalósítása lehetetlenné vált, a cél meghiúsult. Alperesi civil szervezet sportegyesületként működött, de labdarúgó csapat megszűnt és továbbiakban nem volt olyan csapat, amit az egyesület támogatni tudott volna, ezzel az egyesület célja meghiúsult.

Az alapítvány esetében a megszűnési okok közül a leggyakrabban arra hivatkoztak, hogy anyagi forrás hiányában céljainak megvalósítása lehetetlenné vált. Két ügyben szüntette meg a bíróság azon okból az alapítványt, hogy a céljai megvalósítása érdekében három éve nem működött.

36 ügyben meghatározott határidő (általában 45 nap) tűzésével a törvényes működés helyreállítására - az elmaradt beszámolók letétbe helyezésére, a közhasznú jogállás törlése miatt a név módosítására, a létesítő okirat módosítására - kötelezte a bíróság a civil szervezetet.

A 36 - törvényes működés helyreállítására kötelezett civil szervezet közül - 12 civil szervezet esetében a meghatározott határidő eredménytelenül telt el, a civil szervezet nem tett eleget az ítéleti kötelezésnek, ezért az ügyész újabb pert indított, és a bíróság a civil szervezetet az Ectv. 11. § (3) bekezdés c.) pontja alapján megszüntette.

31 ügyben rendelt ki ügygondnokot a civil szervezet képviselőjére, tekintettel arra a körülményre, hogy a civil szervezet nyilvántartásba bejegyzett törvényes képviselője elhalálozott.

A civil szervezetek megszüntetését követően a civil szervezetet a nyilvántartó bíróság nemperes eljárásban törölte a nyilvántartásból. Azokban az esetekben, amikor a civil szervezet a megszűnésekor teljesen vagyontalan volt, hivatalból elrendelte az egyszerűsített törlési eljárást, ha

a peres eljárás során felmerült arra vonatkozó adat, hogy a civil szervezet rendelkezik vagyonnal, a kényszer-végelszámolását kellett elrendelni. A vagyoni helyzetre a bíróság minden egyes esetben kitért ítéletében.

A fennmaradó ügyekben a keresetlevelet elutasította, vagy a pert megszüntette a bíróság. 53 peres eljárás azzal zárult, hogy a keresetlevélben írtaknak az alperesi képviselő igazoltan eleget tett, ezért az ügyész elállt a keresettől, és kérte a per megszüntetését.

2. Az ügyészi perek alakulása 2017. március 1-jétől

2017. március elsejét követően továbbra is megmaradt az ügyész törvényességi felügyeleti eljárás kezdeményezéséhez való joga, ám a jogalkotói szándák arra irányult, hogy ne terheljék felesleges peres eljárásokkal a törvényszékeket. A peres hatáskört a nyilvántartó bíróság hatáskörébe tartozó nemperes eljárásokká alakította át a jogalkotó: a beszámoló letétbe helyezésének elmulasztása miatt lefolytatott eljárás, a civil szervezetek esetében a jogutód nélküli megszűnési ok bekövetkezésének a megállapítása, és nem utolsósorban a törvényességi felügyeleti eljárás a nyilvántartó bíróság hatáskörébe került, és bírósági titkárok által is intézhető ügyekké alakult. A törvényességi felügyeleti eljárások célja nemcsak a törvényes működés kikényszerítése lett, hanem a nem működő civil szervezetek hivatalból megszüntetése is.

Az ügyész - azáltal, hogy a jogszabály már nem biztosít számára fellebbezési jogot - a civil szervezetek működésébe perindítással csak akkor avatkozhat bele, ha azt a civil nyilvántartás közhitelessége, vagy a közérdek sérelme indokolja.

A per tárgya a civil szervezet kérelmének helyt adó bejegyző vagy változásbejegyző végzés. A perben csak olyan jogszabálysértésre lehet hivatkozni, amit a nyilvántartásba vételi eljárás során - az iratok alapján - a bíróságnak észlelnie kellett volna.

A perindítás joga az ügyészt akkor illeti meg, ha a keresetét vagy az eljárás megindítására irányuló kérelmét - a törvényben meghatározott ok megjelölése mellett - közérdek sérelmére alapítja, és e

közérdek sérelmének fennállását valószínűsíti. A közérdek sérelme törvényi vélelem alapján fennáll, ha indítványában az ügyész a nyilvántartás adatának hibáját jelöli meg.⁸

A civil szervezetek bejegyzésével kapcsolatban és változásbejegyzési eljárásaik során meghozott bírósági végzések hatályon kívül helyezése iránti perek eljárásrendjét a Cnytv 46/A. § és 46/B. §-ai tartalmazzák.

A végzés hatályon kívül helyezése iránt 45 ügyész által indított peres eljárást tanulmányoztam, melyekről az alábbi tapasztalatokat foglalom össze:

Valamennyi ügyben a civil szervezetek nyilvántartási ügyeit intéző bíróság végzésben döntött perbeli civil szervezet nyilvántartásba vételéről, vagy a változásbejegyzése során a létesítő okirat módosítás nyilvántartásba vételéről, a tisztújítást követően a képviseleti jog bejegyzéséről.

A legtöbb esetben a nyilvántartásba vételi, változásbejegyzési végzés jogszabályba ütközését az eljárás alapjául szolgáló létesítő okirat érvénytelenségére alapította az ügyész. A bíróság a nyilvántartásba vételi, vagy változásbejegyzési eljárás során olyan alapszabályt vett nyilvántartásba, mely vagy egymásnak ellentmondó rendelkezéseket tartalmazott, vagy egyes rendelkezései jogszabályba ütközőnek minősültek. A nyilvántartást vezető bíróság ezen érvénytelenségi okot hiánypótlási eljárás során nem küszöbölte ki, a létesítő okiratot nem adta vissza módosításra.

2.1. A perindítási okok

A perindításra okot adó létesítő okirati hibák különösen a következők voltak:

- a nyilvántartást vezető bíróság által nyilvántartásba vett létesítő okirat egymásnak ellentmondó rendelkezéseket tartalmazott az ügyvezető szerv létszámát illetően.
- A nem közhasznú egyesület létesítő okiratának azon rendelkezése, mely kimondja, hogy az egyesület vállalkozási tevékenységet csak közhasznú céljainak elérése érdekében,

---

⁸ 2017. március 1. napján hatályban lévő, az ügyészség közérdekvédelmi feladatairól szóló 3/2012. (I. 6.) LÜ utasítás módosításáról 3/2017. (II. 21.) LÜ utasítás 57. §)

azokat nem veszélyeztetve végez, jogszabálysértő, és ezzel a rendelkezés beleütközik a Ptk 3:63.§ (3) bekezdésébe, mely szerint az egyesület az egyesületi cél megvalósításával közvetlenül összefüggő gazdasági tevékenység végzésére jogosult.

- Jogszabálysértő a létesítő okirat azon rendelkezése, mely kimondja, hogy döntéshozatal során szavazategyenlőség esetén az elnök szavazat dönt.

- A változásbejegyző végzés meghozatalának alapjául szolgáló alapszabály tagsági viszony szóban történő megszüntetésére vonatkozó előírása nem felel meg a jogszabályi követelménynek. A Ptk. 3:68 §. (2) bekezdése alapján nem kizárt az egyesületi tagsági viszony szóban történő megszüntetése, azonban jogszabálysértő, ha a szóban történő megszüntetés részletszabályait nem rögzítik a létesítő okiratban. Garanciális jelentősége van annak, hogy valamilyen módon (pl. jegyzőkönyvbe foglaltn) dokumentálva legyen a tag szóbeli nyilatkozatának tartalma, hogy azt mikor, kihez intézte.

- Az elnökség határozatképességét nem az elnökségi létszám alapján állapították meg. Az alapszabály rendelkezése értelmében a négy fős elnökség két taggal is lehet határozatképes, ez a rendelkezés jogszabálysértő.

- Törvénytörőnek tartotta az ügyész, hogy a bíróság olyan civil szervezetet jegyzett be a nyilvántartásba, melynek elnevezése pusztán betűk halmaza volt.

- Törvénytörő, hogy az alapító a jogszabály kifejezett tilalmával szemben módosította (kiegészítette) az alapítványi céljait, holott az eredeti cél még nem valósult meg, nem lehetetlenült el.

A végzés meghozatala alapjául szolgáló eljárás jogszabályba ütköző volta miatt is indult per a végzés hatályon kívül helyezése iránt, különösen az alábbi okokból:

- Az alapszabály rendelkezéseivel ellentétben a bíróság 2 évre jegyezte be az elnök képviseleti jogát, holott az alapszabály rendelkezése szerint a megbízási idő 5 évre szól.

- A bíróság bejegyezte az elnököt a nyilvántartásba, akit azonban az egyesület közgyűlése meg sem választott.

- A tisztújító közgyűlésen az alapszabály rendelkezéseivel ellentétben nem titkosan, hanem nyílt szavazással választották meg az elnököt.

- Az egyesületi cél módosításához nem volt meg a szükséges - alapszabályban előírt - minősített többségű szavazati arány.

- Az ügyész a közérdek sérelmét valószínűsítette abban az ügyben, amelyikben a közgyűlésről nem készült jegyzőkönyv, csak feljegyzés, amit kizárólag az egyesület elnöke írt alá, mert nem választottak sem levezető elnököt, sem jegyzőkönyvvezetőt, sem jegyzőkönyvet hitelesítő tanúkat. A közgyűlésről szóló jelenléti ívet szintén nem írta alá sem a közgyűlés levezető elnöke, sem pedig a jegyzőkönyvvezető, mivel megválasztásuk sem történt meg.
- A kuratóriumi elnöki tisztség nem jött létre szabályosan, a kuratórium elnökét az alapító jelölte ki, holott az alapító okirat rendelkezése szerint a kuratórium elnökét a kuratórium tagjai maguk közül választják.

2.2. Az ügyési kereseti kérelem felépítése

Követve a Cnytv. indítványtételi rendszerét, az ügyész az alábbiak szerint határozta meg a kereseti kérelmek elbírálásának kért sorrendjét:

- a bíróság a per során előbb kísérelje meg az érvénytelenségi ok kiküszöbölését;
- ha az érvénytelenségi ok változatlanul fennáll, mert az alperes képviselője felhívás ellenére sem gondoskodott annak megszüntetéséről, nem gondoskodott az alapszabály közgyűlés általi módosításáról, avagy a tisztújítás ismételt - szabályszerű lebonyolításáról - a bíróság helyezze hatályon kívül a végzést;
- ha az érvénytelenség oka utóbb megszűnt, mert az alperes gondoskodott annak megszüntetéséről, visszamenőleges hatállyal nyilvánítsa érvényessé az alapszabály keltét, vagy változtassa meg a végzést a tekintetben, hogy a szabályszerűen lebonyolított tisztújítás időpontjához képest jegyezze be a képviselő megbízási idejének megszűnését.

A kereset arra is kitér, hogy mely intézkedés megtétele végett keresse meg a nyilvántartó bíróságot: az ítéletben foglalt nyilvántartási adat (létesítő okirat kelte, megbízási idő, új elnevezés) hivatalbóli bejegyzése vagy törlése, esetleg további intézkedések megtétele végett.

2.3. A bíróság döntése

Az alperes magatartásától függött tehát, hogy a bíróság milyen intézkedést alkalmazott. A perek többségében az alperesi civil szervezet a keresetben foglaltakat nem vitatta. A jogszabálysértő

állapot megszüntetésére irányuló bírósági felhívást követően, érdemi ellenkérelmében bejelentette, hogy közgyűlést tartottak, ahol a szükséges határozatokkal a tagok a jogsértéseket kiküszöbölték, majd a bíróság a nyilvántartásba vett alapszabály módosítást az ismételt módosítás tényére tekintettel visszamenőleges hatállyal érvényessé nyilvánította, vagy a megismételt tisztújítás tekintettel a változásbejegyző végzést a képviseleti jog megbízási ideje tekintetében megváltoztatta.

Azokban az esetekben, amikor az érvénytelenségi ok továbbra is fennállt, mert az alperesi civil szervezet elmulasztotta az érvénytelenségi ok megszüntetését, a bíróság a végzés hatályon kívül helyezéséről döntött.

Érdekes eset volt, amikor a nyilvántartó bíróság figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy települési önkormányzatok nem hozhatnak létre alapítványt. Az ügyész keresete ismét eredményes volt, a bíróság az új alapítvány nyilvántartásba vételéről rendelkező végzés hatályon kívül helyezéséről döntött. Az ügyész a keresetét azzal indokolta, hogy a Ptk. 3:4. § (4) bekezdése alapján a nyilvántartást vezető bíróságnak az alperes nyilvántartásba vételét meg kellett volna tagadni, mivel a 2006. évi LXV. törvény 1. § (1) bekezdése és (1a) bekezdése értelmében helyi önkormányzat nem hozhat létre alapítványt.

VI. Tag által kezdeményezett per a bírósági végzés hatályon kívül helyezése iránt

A Cnytv. 46/A. § (1) bekezdése alapján nemcsak az ügyész, hanem az a személy is pert indíthat a szervezet ellen, a végzés hatályon kívül helyezése iránt, akire a végzés rendelkezést tartalmaz, a rendelkezés őt érintő részére vonatkozóan. Egyetlen ilyen perrel találkoztam. A tényállás szerint a nyilvántartó bíróság a korábbi elnök egyidejű törlése mellett rendelkezett az új elnök képviseleti jogának nyilvántartásba vételéről. A pert a volt elnök indította. Állította, hogy a Nyíregyházi Törvényszék civil szervezet nyilvántartási ügyében hozott végzése jogszabályba ütközik. Perindítási jogát a Cnytv. 46/A. § (1) bekezdésére alapozta, mely helyénvaló volt, ám a bíróság nem bírálta érdemben az ügyet, az eljárást hivatalból megszüntette, a jogszabályban meghatározott perindítási határidő (mely a végzésnek az országos névjegyzékben való közzétételétől számított 60 nap) elmulasztása miatt.

VII. A nyilvántartó bíróság felelőssége a peres eljárások elkerülése tekintetében

A perek tanulmányozása során szerzett tapasztalatokból arra a következtetésre jutottam, hogy a civil nyilvántartási ügyeket végző bírósági titkárokra nagy felelősség hárul a tekintetben, hogy milyen okiratok alapján kerülnek bejegyzésre a közhiteles nyilvántartási adatok.

A civil szervezetek törvényes működésének kereteit a bíróság által elbírált és nyilvántartásba vett létesítő okiratok határozzák meg. Éppen ezért elsősorban az a feladatunk, hogy olyan létesítő okirati szabályozást fogadjunk el, mely a jogszabályokkal és saját rendelkezéseivel is összhangban áll, egymásnak ellentmondó és törvénybe ütköző rendelkezéseket nem tartalmaz. Egyszerű és átlátható működési kereteket biztosít, betartható, alkalmazható, a jogban járatlan civilek számára is közérthető. Megfelelő keretet ad a civil szervezet nyilvántartási adatait érintő változások szabályos lebonyolításához.

Az új civil szervezetek bejegyzése és a működő szervezetek változás bejegyzési kérelmeinek elbírálása során állást kell foglalnunk olyan jogi kérdésekben, amelyeken a nyilvántartásba vétel jogszerűsége múlhat, ezért körültekintően, minden hibára kiterjedően kell a hiánypótlási felhívásokat kiadni.

Nem kell minden változásbejegyzés során újra elbírálni az egyesületi alapszabály egészét, azonban a változó rendelkezéseket kötelességünk összevetni az alapszabály összes többi rendelkezésével.

Ennek elmulasztásából következtek azok a hatályon kívül helyezési perek, amikor ellentmondásban állt az alapszabály új rendelkezése az alapszabály egy korábbi szabályozásával (pl. nem igazították a felemelt elnökségi taglétszámhoz az elnökség határozatképességére vonatkozó szabályokat, ebből adódott az a hiba, hogy a 4 főre emelt elnökség - a tévesen benne hagyott rendelkezés miatt - 2 fővel már határozatképesnek minősült az alapszabály rendelkezése szerint). Ilyen, és ehhez hasonló ellentmondás folytán több hatályon kívül helyezési per is megindult a civil szervezetek ellen.

VIII. Összegző gondolatok

Igyekeztem bemutatni azokat a pertípusokat, melyek az elmúlt öt évben a civil szervezetek ellen indultak a Nyíregyházi Törvényszéken. A civil szervezetekkel kapcsolatos megszüntetési eljárások, és a törvényes működésük kikényszerítését célzó eljárások továbbra is a törvényszéken maradtak, azzal a különbséggel, hogy a peres eljárások nemperes eljárásokká alakultak.

A 2017. március 1-jén kapott új hatáskörben, a törvényességi felügyeleti eljárások során, és a jogutód nélküli megszűnési ok megállapítására irányuló kérelmek kapcsán számtalan civil szervezetet szüntettem már meg. A tanulmány megírásakor éppen ezért az is motivált, hogy tapasztalatokat gyűjtssek a civil szervezetek megszüntetési eljárásaihoz és a törvényességi felügyeleti eljárások lefolytatásához.

A 2017. március 1-jétől hatályba lépő jogszabályi módosítást megelőző időszakban lefolytatott peres eljárásokkal kapcsolatban mindenképpen meg kell jegyezni, hogy a törvényességi ellenőrzési jogkörben eljárva az ügyészek alapos előkészítő munkát végeztek, a tényállás megállapításához szükséges összes körülményt feltárták, és a perbíróóság rendelkezésére bocsátották. Szinte minden ítéletből kiderült, hogy szóban, vagy írásban valaki nyilatkozott a civil szervezet helyzetéről, a megszűnéséhez vezető okokról.

A nemperes eljárások során viszont azt tapasztalom, hogy a civil szervezetek képviselői, tisztségviselői és tagjai teljes passzivitást mutatnak a bírósági felhívásokra. Nagyon kevés esetben tesznek nyilatkozatot, inkább a hallgatás jellemző rájuk, így a bíróság csak feltételezésekbe bocsátkozva tudja megindokolni a civil szervezet megszüntetéséről rendelkező végzését. Mindebből arra a következtetésre jutottam, hogy követnünk kellene az ügyészek korábbi gyakorlatát, több ügyben tartani személyes meghallgatást, mert a civil szervezetek tisztségviselői - remélhetőleg - a személyes megjelenésnek jobban eleget tennének, mint az írásbeli felhívásoknak.

A civil szervezetek határozatainak hatályon kívül helyezése iránti perek állnak a legközelebb a kérelemre indult törvényességi felügyeleti eljárásokhoz. A perek tanulmányozása során szerzett tapasztalatok a jövőben megkönnyítik majd a hatályon kívül helyezési perek, és a törvényességi

felügyeleti eljárások elhatárolását, és amennyiben a fél a kérelemre indult törvényességi felügyeleti eljárásban olyan okot jelöl meg, vagy a megjelölt okok között van olyan, amely vonatkozásában pernek van helye, a kérelmet a Cnytv. 71/A. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 176. § (1) bekezdés b.) pontja, illetve (3) bekezdése alapján vissza kell utasítani.

Rendkívül érdekes volt számomra azzal szembesülni, hogy melyek azok a „hibák”, amelyeket a nyilvántartó bíróság nem észlelt a változásbejegyzési eljárások során. Hiába egyszerűsödtek az eljárási szabályok, és gyorsult fel az ügyintézés, szinte alig van olyan beadvány, melyet hiánypótlás nélkül el lehet bírálni.

A jövőben figyelembe veszem a jelen tanulmányban is bemutatott ügyészi perindítási okokat, és ezeket is szem előtt tartva vizsgálom meg a bejegyzési kérelmeket, hogy minél kevesebb „kontroll” per induljon a végzéseink hatályon kívül helyezése iránt.

Felhasznált irodalomjegyzék

- Az új Ptk. magyarázata - Hvgorac Lap- és Könyvkiadó Kft., a kötet szerkesztője: Sárközy Tamás, a Ptk. Harmadik Könyv Első Rész I-V. cím magyarázatát írta: Török Gábor
- A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal - szerkesztő: Vékás Lajos
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja - az Opten Informatikai Kft. kiadásában
- Ribaritsné Györi Enikő: A civil szervezetek nyilvántartási kérdéseiről - jogalkotói szemmel

A civil szervezetek ellen indult pereket a Nyíregyházi Törvényszék Elnökhelyettesének 2021.

El.XI.F.17/2. sz. kutatási engedélye alapján tanulmányoztam.

Felhasznált jogszabályok

- Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról és a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény
- A civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény
- A Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény